

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»
Національна наукова сільськогосподарська бібліотека
Інститут зрошуваного землеробства
Інститут рису

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ДОСЯГНЕННЯ АГРАРНОЇ НАУКИ

**матеріали II Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції, присвяченої видатному вченому, викладачу,
організатору сільськогосподарського виробництва, засновнику
Херсонського земського сільськогосподарського училища, кандидату
сільського господарства і лісівництва К.І. Тархову**

22 травня 2020 року

м. Херсон

Перспективні напрями та інноваційні досягнення аграрної науки: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, присвяченої видатному вченому, викладачу, організатору сільськогосподарського виробництва, засновнику Херсонського земського сільськогосподарського училища, кандидату сільського господарства і лісівництва К.І. Тархову, 22 травня 2020 р. Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2020. 201 с.

Оргкомітет конференції:

Аверчев О.В. – голова оргкомітету, д.с.-г.н., професор, проректор з наукової роботи та міжнародної діяльності ДВНЗ «ХДАУ».

Марковська О.Є. – заступник голови оргкомітету, д.с.-г.н., професор, в.о. завідувача кафедри ботаніки та захисту рослин ДВНЗ «ХДАУ».

Ушкаренко В.О. – д.с.-г.н., професор, академік НААН України, завідувач кафедри землеробства ДВНЗ «ХДАУ».

Вожегова Р.А. – д.с.-г.н., професор, член-кореспондент НААН України, директор Інституту зрошуваного землеробства НААН України.

Вергунов В.А. – д.с.-г.н., професор, академік НААН України, директор Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН України.

Дудченко В.В. – д.е.н., директор Інституту рису НААН України.

Мринський І.М. – к.с.-г.н., доцент кафедри ботаніки та захисту рослин, декан агрономічного факультету ДВНЗ «ХДАУ».

Макуха О.В. – координатор конференції, к.с.-г.н., доцент кафедри ботаніки та захисту рослин ДВНЗ «ХДАУ».

У матеріалах конференції висвітлено науково-практичні результати та інноваційні досягнення аграрної науки за тематичними напрямками: актуальні питання інтродукції, особливості онтогенезу рослин; наукові розробки та перспективні напрями в захисті і карантині рослин; сучасні досягнення в рослинництві, селекції та насінництві сільськогосподарських культур; інноваційні технології вирощування сільськогосподарських культур на меліорованих землях; історія, сучасність та перспективи розвитку аграрної науки; економічні аспекти аграрного виробництва; проблеми екологічної безпеки сучасних агротехнологій. Результати наукового пошуку можуть бути використані для визначення пріоритетних напрямів подальших досліджень, формування нових наукових ідей.

Для здобувачів вищої освіти, аспірантів, викладачів, наукових співробітників, фахівців сільськогосподарських підприємств.

© Колектив авторів, 2020

© ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», 2020

ОСНОВНІ ХВОРОБИ КОНОПЕЛЬ ТЕХНІЧНИХ

Дзюбенко О.Г., здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Марковська О.Є., д.с.-г.н., професор кафедри ботаніки та захисту рослин
ДВНЗ “Херсонський державний аграрний університет”, м. Херсон

Ринок олійних культур у світі значно змінюється у напрямку використання нових або «забутих» сільськогосподарських культур, що здатні не лише забезпечити людство якісними продуктами харчування, а й бути сировиною для різних галузей виробництва. Однією із таких культур є коноплі посівні (*Cannabis sativa L.*).

Історія вирощування конопель посівних є досить цікавою. Наприклад, у зв'язку з наявністю в них психоактивних речовин у США, незважаючи на те, що культура використовувалася при виготовленні мішків, текстилю і кручених виробів, було введено заборону на її вирощування, що регламентується двома законодавчими актами ««Marihuana Tax Act» (1937 р.) [1] та «Controlled Substances Act» (1970 р.) [2], де коноплі були віднесені до першої групи наркотичних речовин. На території України конопляну олію використовували з часів Київської Русі, проте в 1961 р. після прийняття Конвенції ООН [3], коноплі офіційно віднесли до наркотичних засобів, і всі її посіви були практично повністю знищені.

Статистичні дані вказують на те, що в останні роки значно розширюється сфера застосування сировини із конопель, оскільки окрім традиційної переробки волокна в легкій промисловості, зокрема їх стебло стало важливою сировиною для меблевого виробництва, виготовлення будівельних і композитних матеріалів, джерелом виробництва етанолу, біопалива, целюлози і багатьох інших продуктів [4].

Цінним є і насіння конопель, що переробляється для виготовлення лікарських, парфумерних, косметичних препаратів, високоякісної харчової і технічної олії, використовується в якості добавок до багатьох харчових

продуктів та інше. В народній медицині олію застосовують для лікування інфекційно-запальних захворювань верхніх дихальних шляхів, шкіри, суглобів, жовчного міхура (холецистит), при зниженні імунітету і туберкульозі.

Ґрунтово-кліматичні умови України є сприятливими для вирощування культури з метою отримання олії за умови використання ранньостиглих високопродуктивних сортів однодомних конопель без наркотичних властивостей, що були створені вітчизняними селекціонерами та користуються попитом у країнах Західної Європи, Китаї та Канаді, але без дотримання всіх вимог агротехніки такі посіви можуть уражатися інфекційними хворобами:

- фузаріоз (зб. *Fusarium oxysporum*) – на уражених сходах сім'ядолі та листки опадають й відмирають, у дорослих рослин стебло біля кореневої шийки буріє та тоншає. Біля кореневої шийки та нижньої частини стебла у вологу погоду з'являється білий або молочно-рожевий наліт. Патоген може зберігатися в ґрунті з рослинними рештками протягом 5-6- років. Зараження відбувається за температури 1-35⁰С та вологості повітря 40-80%;

- септоріоз (зб. *Septoria cannabidis*) – на нижніх листках рослини розвивається велика кількість бурих, округлих плям, центр яких поступово набуває білого забарвлення, а краї залишаються темними. Пізніше в центрі плями з'являються крапкоподібні темні пікніди. За високого ступеню ураження листки жовтіють і поступово опадають. Патоген зимує в рослинних рештках або в механічних домішках насіння у вигляді пікнід. Найбільший розвиток захворювання спостерігається в теплу та вологу погоду, а також за наявності краплинної вологи;

- філостиктоз (зб. *Phyllosticta cannabidis*) – проявляється на верхній стороні листка у вигляді крупних, округлих плям, спочатку темно-бурих, пізніше білих, з темною червоно-бурою облямівкою. Пізніше в центрі плями з'являються темні пікніди. За сильного ураження листки швидко буріють та опадають. Патоген зимує в рослинних рештках у вигляді пікнід. Оптимальними умовами розвитку хвороби є тепла погода, висока вологість повітря, тривалі опади та часті роси;

- дендрофомоз (зб. *Dendrophoma marsonii*) – проявляється на стеблах у період від досягання рослин до їх переробки у вигляді темно-сірих, пізніше чорних плям різної величини. Плями збільшуються і зливаються. Згодом їх поверхня вкривається опуклими пікнідами. Патоген зберігається в рослинних рештках у вигляді пікнід. Найбільше ураження спостерігається у теплу погоду з тривалими опадами або наявності краплинної вологи;

- бактеріоз (зб. *Pseudomonas cannabina*) – хвороба проявляється на сходах, які буріють та загнивають; на листках утворюються дрібні, кутасті, спочатку водянисті, а потім бурі плями; на жилках, черешках та стеблах плями мають вигляд смуг сіро-синього забарвлення. Патоген зберігається в заражених рослинних рештках до їх розкладання, а іноді і в зараженому насінні. Найбільше захворювання розповсюджується за холодної та вологої погоди.

Таким чином, для захисту посівів конопель від хвороб необхідно дотримуватися сівозміни та просторової ізоляції, використовувати для сівби здорове насіння, проводити хімічні обробки препаратами, що дозволені до використання на території України, після збирання культури здійснювати ретельну заробку рослинних решток.

Література

1. The Marihuana Tax Act of 1937. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Marihuana_Tax_Act_of_1937
2. «Controlled Substances Act». URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Controlled_Substances_Act
3. Единая конвенция о наркотических средствах 1961 года с поправками, внесенными в нее в соответствии с Протоколом 1972 года о поправках к Единой конвенции о наркотических средствах 1961 года. URL: <https://www.incb.org/documents/Narcotic-Drugs/1961-Convention/convention>
4. Рослинництво: Підручник / О. І. Зінченко, В. Н. Салатенко, М. А. Білоножко; За ред. О. І. Зінченка. Київ: Аграрна освіта, 2001. 591 с.